

Till: Regeringskansliet
Kulturdepartementet
ku.remissvar@regeringskansliet.se

Diarienummer: Ku2016/00504/D

Datum	Vår referens
2016-06-22	Shadé Jalali

Unionens yttrande över SOU 2016:13 ”Palett för ett stärkt civilsamhälle”

Bakgrund

SOU 2016:13 Palett för ett stärkt civilsamhälle

Unionen är en viktig aktör i civilsamhället. Vi är inte bara en idéburen organisation med över 600 000 medlemmar, vi organiserar dessutom över 20 000 anställda inom civilsamhället.

Vi har stor kännedom om de möjligheter och utmaningar som finns i civilsamhällets organisationer. En möjlighet och viktig resurs i sektorn är det stora engagemang som finns både hos medlemmar och anställda i dessa organisationer. Engagemanget bland anställda är så stort att de utöver sin arbetstid ofta också har ett ideellt engagemang i den organisation som de arbetar för. I en unik undersökning genomförd bland anställda inom civilsamhället svarar var tredje anställd att de hjälper till ideellt med att anordna aktiviteter för organisationen som de jobbar för, utöver sin anställning. (Unionens enkätundersökning 2015)

En stor utmaning för civilsamhället är ”projektifiering”. Nämligen att allt för många resurser och bidrag är kopplade till specifika projekt vilket gör det svårt för organisationer att planera långsiktigt för verksamhet, personal och HR-arbete. Civilsamhället kallas in när det krisar i världen eller i närsamhället och då finns det resurser som är inriktade på det särskilda ändamålet och inte mycket mer. För att civilsamhället ska vara en demokratibärare, men också god arbetsgivare, krävs mindre ekonomiskt beroende, färre styrande bidragsregler och mer långsiktighet med permanenta lösningar på återkommande och vanliga utmaningar.

Skolans kompensatoriska roll (4.2.3 s.153-155)

Utredningen hänvisar till skolinspektionens kvalitetsgranskning som indikerar en risk att civilsamhället och dess organisationer inte ingår som en naturlig del i skolans demokrati- och värdegrundsarbete.

Som fackförbund märker vi av detta genom att alltför många unga inte känner till sina rättigheter när de kommer ut till sina första jobb. Fackförbund är en stor och viktig del av

civilsamhället med ett tungt ansvar för regleringen av arbetsmarknaden. Kunskapen om fackförbundens roll och som en del av civilsamhället behöver därför lyftas i skolorna för att öka ungas möjlighet att göra medvetna val i arbetslivet. En generell utmaning för skolans demokratiuppdrag är att hitta pedagogiska vägar att få unga att inte bara lära sig om demokrati i teorin, utan också kunna placera in sig själva i demokratin. Eftersom den svenska partsmodellen så tydligt präglar arbetsmarknaden och varje arbetstagare på ett eller annat sätt kommer i kontakt med facket under arbetslivet, kan fackföreningarnas roll utgöra ett bra praktiskt exempel på vad civilsamhället betyder för samhällsbygget och hur man som medborgare kan placera in sig själv och hitta en roll i de demokratiska strukturerna.

- **Unionen anser att** information om alla bärande delar av civilsamhället bör vara en självklarhet i skolans demokratiuppdrag. Det är av stor betydelse att unga lämnar skolan med en förståelse av demokrati och om civilsamhällets roll - inte minst fackens roll för att tillvarata arbetstagares rättigheter på arbetsmarknaden.
- **Unionen anser att** det är viktigt att unga lämnar skolan med en förståelse av demokrati och hur civilsamhället kan spela en roll både på fritid och på arbetstid. Vi anser att förståelsen för den ”svenska partsmodellen” ska vara en viktig och självklar del i den information som skolan förmedlar om civilsamhället.

Mångfald inom organisationerna (4.3.2, sid. 175)

Enligt utredningen finns det ett stort behov av att fler grupper får tillträde till den sociala gemenskap och mervärde som civilsamhället står för. För detta arbete har det genom tiderna delats ut riktade projektbidrag och utredningen nämner bland annat kortsiktighet, dålig samordning och projektrötthet som resultat. Trots dessa konstateranden är ett av utredningens förslag för ökad mångfald i civilsamhället att bland annat att MUCF ska avsätta projektmedel för att åstadkomma ökad mångfald i civilsamhällets organisationer. Av utredningen att utläsa verkar det dessutom som att det råder en brist i konstruktiva förslag på hur civilsamhället kan bli en mer öppen och inkluderande arena. Något som Unionen inte kan se hur ytterligare kortsiktiga projektbidrag kan förändra. Det är därför viktigt att regeringen framöver tar sikte på förslag som stärker civilsamhällets ekonomiska oberoende och förbättrar möjligheterna till långsiktig finansiering, både genom egna ansträngningar (som den tidigare avdragsrätten för gåvor till ideella organisationer tog sikte på, liksom avdragsrätten för medlemsavgiften i fackföreningar) och genom de bidragsformer som finns.

- **Unionen anser att** det är bra att MUCF får i uppdrag att utreda vad som hindrar underrepresenterade gruppers deltagande i det civila samhällets organisationer, samt arrangera återkommande erfarenhetsutbyteskonferenser på temat.
- **Unionen anser** dels att regeringen bör vara medveten om projektfieringsutmaningen och ta sikte på långsiktiga lösningar, dels att det finns ett behov av att bredda synfältet till andra samhällssektorer i syfte att hitta nya och inspirerande best practices på temat.

En möjlig väg framåt är att ge MUCF i uppdrag att utreda hur civilsamhällets ekonomiska utrymme ska kunna stärkas.

Civilsamhället och offentliga upphandlingar (6.2.1, sid. 362)

Organisationer från det civila samhället utför i dag en mängd offentligt finansierade tjänster, antingen genom att delta i upphandling eller genom andra former av samarbetslösningar. Det finns stora organisationer som driver omfattande verksamheter såsom sjukhus, vårdcentraler och skolor. Det finns också små föreningar som t.ex. sköter en idrottsplats på uppdrag av kommunen, i utbyte mot reducerad hyra för verksamheten, och en mängd olika varianter däremellan. Bredden är stor samtidigt som ideella organisationer har en relativt låg marknadsandel i Sverige i en internationell jämförelse när det gäller utförare inom offentligt finansierade välfärdstjänster.

- **Unionen anser generellt att** det är bra att det finns ambition att underlätta för organisationer att etablera sig som utförare av offentligt finansierade tjänster. Dessa upphandlingars mål är allt som oftast att effektivisera kostnaderna för den som upphandlar och hänsyn tas alltför sällan till det mervärde som det faktiskt innebär när utföraren är en civilsamhällesaktör.
- **Unionen anser att** utformningen av upphandlingar måste ta hänsyn till ideella organisationers förutsättningar och att det generellt finns anledning att bevakas så att upphandlingar inte driver fram lönedumping och försämring av villkor.
- **Unionen anser att** villkoren för deltagande i offentliga upphandlingar behöver ses över och anpassas efter civilsamhällets organisationer särskilda villkor.

Förslag om administrativt stöd (7.2.2 s.431)

Utredningen föreslår att MUCF får i uppdrag att, tillsammans med företrädare för myndigheter, SKL och civilsamhället, ta fram en webbaserad guide av typen ”vanliga frågor” med utgångspunkt i avgörande skeden.

Som största fackförbund för anställda i civilsamhället kan vi se att många arbetsgivare i den här sektorn är förtroendevalda med främst intresse för organisationens hjärtefrågor, men med bristande kunskaper om arbetsrätt och HR-frågor. Detta för ibland med sig allvarliga konsekvenser för många anställda i civilsamhället. Anställda inom civilsamhället brinner för sina jobb och alltför många bränner ut sig till följd av bristande arbetsmiljöarbete och otydlig arbetsledning. Vi saknar en problematisering av bristen på professionella arbetsgivare samt konstruktiva åtgärdsförslag i rapporten. Partsmodellen och svensk reglering av arbetsmarknaden bygger på att arbetsgivare är med i en arbetsgivarorganisation – som kan ge stöd och hjälp i exempelvis arbetsgivar- och arbetsmiljöfrågor. Unionen menar därför att det är viktigt att organisationer som har anställda också är medlem i någon av de arbetsgivarorganisationer som finns för ideell sektor.

- **Unionen anser att** den kommande webbaserade guiden på ett tydligt och konstruktivt sätt ska påpeka varför och att det är viktigt att även civilsamhället erbjuder goda villkor med god arbetsmiljö och professionella arbetsgivare.
- **Unionen anser att** information om de olika arbetsgivarorganisationerna ska finnas med i den webbaserade guiden. Även information om varför det är viktigt att gå med i en arbetsgivarorganisation ska framgå av guiden.

Förslag om att kommittéer ska redovisa konsekvensanalyser avseende det civila samhällets organisationer (5.1.3, sid. 211)

Utredningen föreslår att det införs ett krav i kommittéförordningen (1998:1474) så att om förslagen i ett betänkande har betydelse för villkoren för det civila samhällets organisationer ska konsekvenserna i det avseendet redovisas i betänkandet.

En konsekvens av betänkanden kan exempelvis vara avrop på civilsamhällets insatser. Något som många gånger i realiteten har kommit att resultera i projektifiering och kortsiktiga samarbeten där civilsamhället inte alltid har fått vara med vid problemformuleringen.

- **Unionen anser att** utredningens förslag om konsekvensanalyser är lovvärd och vill se att dessa inkluderar analys om hur förändringar kan påverka de anställdas arbetsmiljö och villkor i civilsamhället.
- **Unionen anser att** tillfälliga resurser har en tendens till att skapa tillfälliga och osäkra jobb. Därför är det av vikt att konsekvensanalyser av föreskrifter och betänkanden också omfattar hur jobben påverkas inom den här sektorn.

Peter Hellberg
1:e vice ordförande
Unionen